

نظریه‌پردازی بخش دفاع موتور محرک بخش کشوری

اصغر صالح اصفهانی^۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۲/۲۵

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۰/۰۵

چکیده

از آنجایی که در منطق مدیریتی، مفهوم هم‌افزایی به‌طور مبسوط تشریح می‌گردد از همین‌رو این مفهوم در سطح ملی و راهبردی برای کارآمدی بیشتر بین اجزاء نظام از جمله بخش دفاع و بخش کشوری تعریف نظام‌مند و سیستماتیک نشده است. در ساختار سیاسی و مدیریتی حکمرانی و ملک‌داری جمهوری اسلامی ایران برگرفته از قانون اساسی همه بخش‌های نظام، تحت فرماندهی واحد نیستند؛ به این مفهوم که بخش دفاع مستقیماً تحت فرماندهی فرمانده معظم کل قوا ایفای نقش می‌نماید و قوه مجریه تحت مستقیم ریاست جمهوری به اداره امور می‌پردازد. در مؤلفه‌های قدرت ملی (سیاسی، دفاعی - امنیتی، اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی) آنچه به شهود تمامی متفکرین حکمرانی بیان می‌گردد بخش دفاع و امنیت جمهوری اسلامی ایران چه در دوران دفاع مقدس و چه بعد از آن توانسته‌اند در یک زیست‌بوم واحد و در شرایط سخت و تحریمی بیشتری نسبت به سایر مؤلفه‌های قدرت ملی اشاره شده در بالا کارآمدی و قدرت بیشتری را در بازدارندگی فعال و تولید امنیت نشان دهد. بنابراین در این مقاله تلاش شده ضرورت ایجاد پیوند فنی و ساختاری و مدیریتی بین دو قدرت کشوری و لشکری برای کارآمدی و هم‌افزایی بیشتر تعریف شود و بخش کشوری همانند موشک‌هایی که برای پرتاب به مدارهای بالاتر به چند موتور مجهز می‌شوند، بتواند از موتورهای و ظرفیت‌های بخش دفاعی به‌طور ساختارمند بهره‌مند گردد.

کلیدواژه: قدرت دفاع، موتور محرک، قدرت کشوری، مدیریت قرارگاهی.

۱. دانشیار دانشکده مدیریت راهبردی دانشگاه عالی دفاعی ملی.

مقدمه

در یک بررسی اجمالی این ساختار مدیریتی ویژه در شبکه تحت فرماندهی مستقیم رهبری نظام به طور آشکارا کارآمدتر و توان قدرتمندتری را ایجاد کرده که برجسته ترین آن «قدرت دفاعی»^۱ است که نسبت به سایر مؤلفه های قدرت ملی برتر است. در فرض دیگری قدرت ساختار «مدیریت اجرایی»^۲ کشور یا قوه مجریه از درون خود توان زاینده محسوسی برای ارتقاء توان خود ندارد و تجربه بیش از ۴۰ و چندساله این طور نشان داده است که با روش های مختلف قوه مجریه نتوانسته به صورت جهشی و پرشی ارتقاء توان دهد (این نظریه خود به تحلیل و تحقیق جداگانه نیاز دارد).

بنابراین اگر قدرت ساختار مدیریتی قوه مجریه با قدرت کمکی که به نوعی از بیرون و متصل به آن طراحی و تعبیه می گردد، از نظر «الگو»^۳ می تواند به توسعه جهشی، پرشی و تصاعدی قدرت قوه مجریه منجر شود و آن را به قدرت جدید تبدیل کند که بسیار بزرگتر از قدرتهای مجزای قدرت قوه مجریه و قدرت قوه دفاعی است و البته این پدیده در حوزه های موشکی و «شاتل فضایی»^۴ فضاپیماها امری رایج است که برای جبران ثقل در اوزان (تناژ) بالا، در فضاپیماها علاوه بر موتور اصلی از ۳ موتور دیگر برای پرتاب پر قدرت و موفق و ایجاد نیروی پیشران لازم برای صعود و در مدار قرار گرفتن ماهواره استفاده می شود. در این مقاله تلاش شده ضمن تبیین وضع موجود قدرت قوه اجرایی کشور به دنبال یافتن روش ساختارمندی با بهره گیری از نظریه سیستم ها برای ارتقاء این توان از طریق قدرت دفاعی باشیم.

پیشینه پژوهش

برای این نظریه پیشینه آکادمیک منتشر شده ای وجود ندارد. ولی نگارنده با توجه به «بیانات و دیدگاه های ارزشمند مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در تبیین مصادیق برجسته از جمله نانو، هسته ای، دفاعی»، «مقایسه فرآیندهای مختلف» در «بخش های کشوری» با «بخش دفاعی»، «مقایسه میزان کارآمدی بخش کشوری با بخش دفاع»، «مقایسه مصادیق اقتصادی، دفاعی، فرهنگی، هنری، اجتماعی» در دو بخش «کشوری و لشکری»، احساس گردید قابلیت ارائه نظریه بومی برای جمهوری اسلامی ایران وجود دارد.

1. Defence Power
2. Executive Management
3. Model
4. SSME: Space Shuttle Main Engine

البته امروز پیوندهای ساختارمند بین این دو بخش (کشوری و لشکری) در کشورهایی که امروز به عنوان قدرت جهانی مطرح هستند وجود دارد لکن آن کشورها برابر قانون اساسی و یا قوانین حاکم خود دارای قدرت یکپارچه در حکمرانی هستند یعنی در آمریکا یا چین یا روسیه و ... رئیس جمهور هم رئیس قوه مجریه است و هم مسئول بخش نظامی و دفاعی است و لذا پیوندها در یک ساختار واحد به طور طبیعی صورت می گیرد.

روش شناسی پژوهش

نظریه پردازی با روش شناسی دو بین

این روش شناسی برای اولین بار توسط دو بین (۱۹۷۸) در کتاب او تحت عنوان نظریه پردازی منتشر گردید. این کتاب حاوی نگاهی کمی و اثبات گرایانه به نظریه پردازی در حوزه های کاربردی است. از نگاه دو بین، نظریه پردازی در حوزه های کاربردی از رویکرد قیاسی تبعیت می کند و در بسیاری از این حوزه ها تفکر غالب است. در این رویکرد مراحل زیر در نهایت منجر به شکل گیری نظریه می شود:

- مطالعه مبانی نظری پژوهش، تعیین مبنای نظری پژوهش و شکل دهی چارچوب مفهومی
- احصای فرضیه ها بر اساس چارچوب مفهومی که روابط بین متغیرها را توصیف می کند.
- تدوین چارچوب عملیاتی برای قابل سنجش کردن متغیرها در چارچوب مفهومی
- طراحی سنجح اندازه گیری متغیرها و فرضیه ها
- آزمون فرضیه ها بر اساس داده های گردآوری شده به وسیله سنجح اندازه گیری کننده متغیرها
- تعدیل، اصلاح و تقویت نظریه اولیه که بر اساس رویکرد قیاسی احصا شده است.

دو بین نگاهی اثبات گرا دارد و مدعی است که نقطه آغاز یک نظریه باید از مشاهده و توصیف جهان واقعی آغاز شود. به نظر او این مشاهده و توصیف از جهان واقعی اصلی ترین جزء نظریه ها در حوزه های کاربردی است. بنابراین بر همین اساس شناخت شناسی، روش شناسی و هستی شناسی دو بین در پارادایم مدرنیست یا همان اثبات گرایی قرار دارد.

۱. مبانی نظری

در جهان هستی هر پدیده‌ای دارای یک موتور اصلی محرک است که عملکرد صحیح آن موجب پیشروی در راستای وظایف محوله در حوزه‌های مختلف می‌شود و سایر موتورها به آن موتور اصلی برای ارتقاء توان کمک می‌کنند و برای آن بایستی «مفهوم‌سازی»^۱ و با روش‌های علمی اثبات شود. نیوتن هرگز با سقوط سیب شگفت‌زده نشد، سقوط کردن برای او عادی بود آنچه نیوتن را شگفت‌زده کرد سقوط نکردن ماه بود؛ اینکه چرا ماه مثل سیب سقوط نمی‌کند. در پاسخ به این سؤال گرانش را کشف کرد و دید که ماه هم در یک حرکت دورانی به دور زمین در حال سقوط است (بصیرت)؛ لذا برای نظریه، راه رفتن با دو پا، یعنی جهان‌بینی (بصیرت) و ابزار ضرورت دارد. امروز نظریه سیستم‌های پیچیده یک دستگاه جهان‌بینی است و نظریه بر پایه همه مشاهدات و دستاوردهای ما در علوم مختلف ساخته و پرداخته می‌شود. تعامل اجزاء با یکدیگر در سیستم‌های پیچیده باید جامع باشد. یعنی یک جزء از چندین جزء تأثیر می‌پذیرد و یا تأثیر می‌گذارد و لذا بایستی باهم دیده شود.

در بین مؤلفه‌های قدرت ملی در خارج از دولت در بخش دفاع این «قدرت و توان ویژه» برای تزریق انرژی به بخش کشوری به‌طور بالقوه و بالفعل وجود دارد که می‌توان از توان آن به‌عنوان موتور محرک بخش کشوری، بهره‌برداری نمود. نظریه دفاع موتور محرک کشور، یک «ابر فناوری نرم‌افزاری»^۲ حکمرانی و ملک‌داری برای ارتقاء و هم‌افزایی قدرت از طریق بن‌بست شکنی در حوزه مدیریت و ساختار در چارچوب قانون اساسی است که به‌صورت ملموس، فیزیکی و آزمایشگاهی و نه به‌صورت رساله‌ای (کم‌بازده و کتابخانه‌ای) می‌تواند اثبات شود.

این نظریه با «روش‌مندی»^۳ مشخص می‌تواند مباحث نظری و تئوریک خود را مهندسی و پیاده‌سازی نماید. اگرچه در دولت جدید مباحث کلی همکاری‌های کشوری و لشکری برای افزایش توان مطرح شده، ولی هیچ‌گاه سازوکار ساختارمند این ارتباط به‌صورت علمی و فنی بحث و کارنشده و تصور بر این بوده که با یک ابلاغیه و یا یک مصوبه در سطح عالی این تعامل پیچیده را می‌تواند ممکن و عملیاتی نمود اما این اتفاق به‌جز در موارد نادر به‌صورت اثربخش و متناسب با ظرفیت‌ها، واقع نشده است.

1. Conceptualize

2. Software Super Technology

3. Methodical/ Systematic

با وجود اینکه مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در دیدار با جمعی از تولیدکنندگان و کارآفرینان و فعالان اقتصادی در تاریخ ۹۸/۸/۲۸ صریحاً در ایجاد پیوند دستگاه‌های نظامی و غیرنظامی می‌فرماید: «توانایی‌های مهندسی و فناوری بسیار بالای دستگاه‌های نظامی منتقل شود به دستگاه‌های غیرنظامی» اما مشکل جدی‌تر در دولت‌ها، علاوه بر ضعف اراده برای تحقق این تدبیر، فقدان سازوکار و چگونگی انتقال این ظرفیت‌ها و توانمندی‌ها از سوی بخش دفاعی به بخش کشوری (قوه مجریه) می‌باشد. اگرچه باید توجه نمود ظرفیت‌های بخش دفاعی برای انتقال به بخش کشوری صرفاً در حوزه توانایی‌های مهندسی و فناوری بسیار بالای حوزه دفاعی و نظامی نیست که برای ارتقاء توان بسیار قابل توجه است بلکه در سایر حوزه‌ها از جمله ساختاری، مدیریتی، قرارگاهی، مهندسی، مدیریت جهادی، بسیج مردمی و ... نیز می‌باشد.

بایستی توجه عمیق داشت که صرفاً از کنار هم قرار گرفتن قدرت قوه مجریه (EP)^۱ و قدرت نظامی (MP)^۲ معادله هم‌افزایی حاصل نمی‌شود بلکه این ارتقاء توان از طریق پیوند ساختارمند دو قدرت صورت می‌گیرد.

۲. قدرت قوه مجریه (قدرت کشوری در حوزه اجرا)

سؤال مهمی که در پیش روی مسئولین و حاکمان است اینکه چرا وضع اقتصاد و شاخص‌های اقتصادی نظام مقدس ما که دارای این‌همه قابلیت بالقوه و بالفعل است؛ نسبت به سایر رقبا و همسایگان در مقایسه با کشورهای نظیر ترکیه و یا کره جنوبی خوب نیست در حالی که آن‌ها دارای ثروت و منابع غنی طبیعی همانند ایران هم نیستند.

اگرچه برخی مسئولین ما برای ناکارآمدی‌ها آدرس تحریم‌ها و دشمن را می‌دهند که البته تأثیر هم دارد و نمی‌شود منکر آن بود اما آیا این وضعیت، صرفاً به دلیل تحریم و توطئه دشمنان است؟ خصوصاً که در همین شرایط تحریمی و دشمنی دشمنان، بخش‌های دیگری نظیر بخش دفاع و بخش هسته‌ای امروز باهمه محدودیت‌ها در تراز جهانی رشد و پیشرفت داشته‌اند. اصولاً در جمهوری اسلامی ایران رئیس‌جمهور و ساختار قوه مجریه حسب قانون اساسی بر اساس انتخابات

۱. Executive Power (EP)

۲. Military Power (MP)

از یکی از جناح‌های سیاسی و یا نگاه‌های موجود به حل مسئله توسط مردم انتخاب و حکم او با اذن ولایت و رهبر معظم انقلاب اسلامی تنفیذ و اجرایی می‌شود.

رئیس‌جمهور حسب وظیفه، وزرای موردنظر خود را به مجلس شورای اسلامی پیشنهاد و پس از دریافت رأی اعتماد، آن‌ها در دستگاه مربوطه برای مدت چهارسال مشغول به انجام وظیفه می‌شوند و سایر مسئولین لایه اول را نیز که وزیر نیستند نظیر معاون اول و سایر معاونت‌های رئیس‌جمهور را مستقیماً با صدور حکم برای مدت حداکثر ۴ سال منصوب می‌نماید.

بدیهی است این مسئولین تازه منصوب‌شده و یا رأی اعتمادگرفته بر دستگاهی مدیریت می‌کنند که از قبل، سازمان‌دهی، ساختاردهی چینی و دارای مقررات و دستورالعمل‌هایی اداری برای اداره وزارتخانه و یا دستگاه مربوطه می‌باشد و مسئولین جدید حداکثر (به دلیل محدودیت فرصت) می‌توانند لایه اول را تغییر، جابجا و همسو نمایند.

با توجه به اینکه وزرا و مسئولین فرصت و یا حتی اختیار تغییرات عمیق را ندارند و از سویی زیر بار وظایف اجرایی بوده و از سوی دیگر شناخت و تیم کافی نیز از اوضاع و نحوه تحول لازم را ندارند، ناگزیرند با همین ساختار سنتی و با همان روش مدیریتی که ساختار دیکته می‌کند به انجام وظایف بپردازند که نتیجه آن همین می‌شود که در اقتصاد و یا در فرهنگ امروزی وجود دارد سؤال: چرا خروجی کافی را در دستگاه نداشته‌ایم؟ اگرچه پیشرفت‌هایی بوده است اما چرا متناسب با ظرفیت‌ها نیست؟ پاسخ اصلی این اشکال راهبردی، مدیریتی است چراکه در ساختار معیوب و نامتجانس دستگاه‌های اجرایی اگر تمامی شرایط نیز مهیا گردد اما بروکراتیک و سنتی و غیر ساختارمند با سایر ظرفیت‌ها باشد پیشرفت کارها بسیار کند و کم‌بازده خواهد بود.

حال در این وضعیت اگر عوامل دیگری مثل ناهم‌سو و نامتجانس بودن نیروها، تأثیر منفی نیروهای نفوذی، فشار بیرونی از ناحیه دشمن از جمله تحریم و جنگ اقتصادی و... نیز اضافه شود خروجی بشدت تنزل خواهد نمود. با نگاهی به مشکلات در مدیریت سنتی به‌راحتی دریافت می‌شود که در ذات این مدیریت و ساختار متعلق به آن، امکان تحول در تمامی این جنبه‌ها وجود ندارد الا اینکه ۳ عنصر به‌طور ویژه به آن تزریق و برای آن پیش‌بینی شود؛

➤ ساختار قرارگاهی^۱

➤ فرمانده و فرماندهی^۲

➤ مدیریت جهادی^۳ (از طریق پیوند ساختارمند با سایر قوای جهادی)

ساختار موجود توان و استعداد و ضعف‌های خود را در دستگاه‌های اجرایی نشان‌داده و از سویی ساختار مدیریت قرارگاهی نیز توان و ظرفیت‌ها و قوت‌های خود را در مقابله با تهدیدات و مشکلات خصوصاً در بخش دفاعی و دوران دفاع مقدس و بعد از آن نشان‌داده و اثبات نموده است. بدیهی است این ساختار، فرمانده محور است و با اعمال فرماندهی که البته متکی به کار ستادی و مطالعاتی می‌باشد، می‌تواند بر بخش عمده‌ای از مشکلات اشاره‌شده در قبل فائق آید. ماهیت این ساختار و فرماندهی متکی بر مدیریت جهادی است که ویژگی‌های آن در اسناد این حوزه موجود است. حال چنانچه در نظر باشد که اشکالات اشاره‌شده در قدرت قوه مجریه که مسامحتاً قدرت کشوری (اجرا) تلقی می‌شود بخواهد مرتفع شود دو نگاه وجود دارد؛ الف) این قوه ضعف‌های خودش را با انرژی درونی خود مرتفع نماید.

از نظر تئوریک و فلسفی هر پدیده‌ای که خود دارای ضعف درون‌سیستمی است انرژی جدیدی برای ایجاد توان مضاعف ندارد. نظیر باطری ضعیف شده‌ای است که فقط با موازی شدن با باطری دیگر و دریافت انرژی می‌تواند خلق توان جدید نماید.

ب) این قوه ضعف‌های خود را با دریافت انرژی بیرونی تقویت و مرتفع نماید. این نگاه از منظر تئوریک، فلسفی و عقلی در تمامی پدیده‌های مادی جاری است اما آنچه مهم است این است که توان و انرژی بیرون از قوه مجریه در کدامیک از مؤلفه‌های قدرت ملی جمهوری اسلامی ایران وجود دارد؟ در حال حاضر در جمهوری اسلامی ایران این وضعیت در قدرت دفاعی معین است که در بحران‌های مختلف خود را تقویت و به یک سطح برجسته‌ای از توان رسانده است که می‌تواند در بخش‌های مختلف تزریق انرژی نماید که البته بایستی اتصالات و ورودی‌ها و خروجی‌های این ارتباطات از نظر ساختاری و مدیریتی طراحی شود زیرا دو منبع انرژی (صرف نظر از قدرت انرژی) وقتی می‌توانند تبادل انرژی نمایند که کابل‌ها و اتصالات بین آن دو طراحی و برقرار باشد وگرنه هیچ تأثیر انرژی روی یکدیگر نخواهند داشت.

---

1. Structure Operational
2. Commanhder & Command
3. Jihadi Management

۳. قدرت دفاعی (MP)

اگر راهبرد کلان کشور حرکت به سوی ظرفیت‌هایی باشد که تولید قدرت بزرگ و کارآمدی ارزشمند نماید، لازمه آن طراحی ساختار جدیدی مبتنی بر ظرفیت‌های درونی و بیرونی می‌باشد. هنر حکمرانان بصیر و مقتدر، شناخت و تجمیع ظرفیت‌ها و داشته‌ها و حتی شناخت نداشته‌ها برای به‌کارگیری در تولید قدرت و پوشش ضعف‌ها برای دستیابی اهداف بزرگ می‌باشد. داشته‌های قوه مجریه و بخش دفاع بسیارند اما آنچه کارآمدی را کاهش می‌دهد ضعف شناخت و عدم پیوند و تجمیع و به‌کارگیری این ظرفیت‌ها می‌باشد که این هم‌افزایی به‌صورت ساختارمند و در حوزه قرارگاهی و فرماندهی ممکن و قبلاً تجربه موفق شده است.

برای تولید قدرت‌های غیر بزرگ شاید تجمیع و هم‌افزایی ظرفیت‌ها و انرژی‌ها خیلی تعیین‌کننده نباشد و بدیهی است خروجی بزرگی هم انتظار نیست اما برای دستیابی به قدرت و اهداف بزرگ نظیر رشد اقتصادی تعیین‌کننده و یا تحول و یا انقلاب اقتصادی که به توان بالا نیاز دارد؛ این مهم به طرح‌ریزی تولید قدرت بزرگ و ظریفی که در حوزه طرح‌ریزی و ساختار وجود دارد نیاز است و طرح‌ریزی و اجرای ساختارمند در چارچوب ساختار پیوندیافته مدیریت قرارگاهی ممکن است. بخش دفاع در حوزه فناوری و فنی و مهندسی و اقتصادی و مدیریتی ظرفیت‌های قابل‌ملاحظه‌ای دارا می‌باشند که عناوین و شرح مختصری از آن اشاره می‌گردد؛

- توان و فناوری‌های پیشرفته و تولیدات صنعتی؛
- توان خدمات فنی - مهندسی؛
- توان اقتصادی؛
- توان دانشی، تخصصی و جهادی نیروی انسانی؛
- توان انضباطی، سلامتی و اعتماد ملی؛
- توان فرماندهی؛
- توان قرارگاهی؛
- استحکام سازمانی؛
- ثبات سازمانی؛
- سابقه و تجربه مثبت (دفاع مقدس، مهندسی و سازندگی، کرونا، سیل، زلزله، توان دفاعی، تولید امینت و ...).

۴. مطالعات تطبیقی^۱ دو قدرت مجریه و قدرت نظامی در جهان

در دنیای امروز تقریباً تمام قدرت‌های جهانی نظیر آمریکا، چین، روسیه و کشورهای همسایه از پیوند این دو ظرفیت استفاده کرده و این نظریه سابقه‌ای تاریخی دارد. معمولاً و به‌طور قطع یقین سرریز علوم و فناوری‌های بخش دفاع در جهت توسعه قدرت بخش کشوری مورداستفاده قرار می‌گیرد که قطعاً در جهت ارتقای علمی و فناوری کشور و افزایش قدرت کشور (ازلحاظ دفاعی و اقتصادی) تأثیر بسزایی خواهد داشت.

در یک قرن اخیر همیشه بخش نظامی با فناوری‌ها و ساختار فرماندهی و قرارگاهی بهترین ظرفیت‌ها را در اختیار داشته‌اند. البته بخش نظامی به دلایل ساختاری، فنی و نیازهای استراتژیک، در حوزه‌های دیگری نیز ساختار و تخصص دارند؛ از جمله انواع تولیدات، ساخت پالایشگاه و پتروپالایشگاه، ارتباطات، راه‌سازی، ساخت سد و نیروگاه، پل و تونل، انتقال آب و برق و همچنین اجرای پروژه‌های خاص که با دشواری‌های طبیعی یا اقلیمی مواجه هستند و در حوزه فناوری اطلاعات و امور مخابراتی و ... نیز توان و تخصص دارند.

در بسیاری از کشورها حضور بخش نظامی در کمک به قوه مجریه و اقتصاد این کشورها، مانع فعالیت بخش خصوصی نیستند و در بسیاری از زمینه‌هایی که بخش خصوصی توان انجام پروژه‌ها را ندارد وارد می‌شوند و بعضی از پروژه‌های زیرساختی، مثل ساخت جاده و سد، سرمایه‌گذاری می‌طلبند و کشور نیز نیاز شدیدی به آنها دارد. بنابراین معقول نیست که نیاز کشور را معطل گذاشت تا روزی که بخش خصوصی توان کافی پیدا کند. بعضی از کالاها نیز کالاهایی عمومی هستند و بخش خصوصی نمی‌تواند از آنها انتظار کسب سود داشته باشد اما به‌محض اینکه بخش خصوصی و مردمی توان داشت بایستی کار به آنها واگذار و بخش دفاع به سطح بالاتری از اقتصاد ورود کنند که بخش مردمی توان ندارد.

۴.۱. سپاه مهندسی ارتش آمریکا^۲

سپاه مهندسی ارتش آمریکا یکی از سازمان‌های زیرمجموعه وزارت دفاع آمریکا است که جزو یگان‌های ارتشی محسوب می‌شود و از ۳۷۰۰۰ نفر کارکنان نظامی و غیرنظامی تشکیل شده است.

1. Comparative Studies

2. United States Army Corps of Engineers

این سازمان، که از سال ۱۷۷۵ آغاز به کار کرده است که هم در زمینه‌های نظامی و هم در زمینه‌های غیرنظامی فعالیت می‌کند. فعالیت‌های نظامی سپاه مهندسی شامل حضور در میدان‌های جنگ برای رفع مشکلات فنی نظامی، برنامه‌ریزی طرح‌های امنیتی، ساخت سازه‌های نظامی و بسیاری از دیگر زمینه‌های مرتبط می‌شود.

فعالیت‌های غیرنظامی این سازمان عمدتاً شامل پروژه‌های کنترل سیلاب، مانیتورینگ سدها، امور مربوط به مسیرهای آبی (ساخت مسیرهای آبی، ناوبری کشتی‌ها، و لایروبی کانال‌هایی با آب‌خور بیش از ۳۵ فوت) و همچنین حفاظت از پارک‌های ملی می‌شود. از پروژه‌های سپاه مهندسی می‌توان به نظارت بر ساخت کانال پاناما، ساخت نیروگاه‌های آبی و سدهای بونوئل و همچنین احداث ساختمان پنج گوشه پنتاگون و بنای یادبود واشنگتن اشاره کرد.

این سازمان از سال ۱۹۲۰ اجازه ساخت نیروگاه‌های برق‌آبی را گرفت و از آن زمان تاکنون توانسته است ۷۵ نیروگاه بسازد. این نیروگاه‌ها یک‌چهارم برق تولیدشده از نیروگاه‌های برق‌آبی کشور را تولید می‌کند. این مقدار تولید سپاه مهندسی ارتش آمریکا را به پنجمین تولیدکننده برق این کشور تبدیل کرده است.

وزارت دفاع آمریکا (پنتاگون) در اقتصاد این کشور، حضور بسیار پررنگی دارد، به طوری که می‌توان گفت پنتاگون رکن اصلی اقتصاد آمریکا است و در حال حاضر، ۱۵ شرکت بزرگ برای پنتاگون کار می‌کنند و هیچ کارشناسی نمی‌تواند نقش این نهاد نظامی را در اقتصاد آمریکا کتمان کند. که تعدادی از ۱۵ شرکت بزرگ پیمانکار پنتاگون عبارت‌اند از:

- شرکت «لاکهید مارتین» در حوزه تولید دفاعی؛
- شرکت بوئینگ در حوزه تولید هواپیما؛
- شرکت جنرال دینامیک در حوزه فناوری‌های خاص؛
- شرکت ریتون در حوزه فناوری‌های الکترونیک؛
- شرکت نورث روپ گرامن در حوزه هوافضا؛
- شرکت مکسون در حوزه پزشکی و دارایی؛
- شرکت صنایع هانتینگتون اینگالس در حوزه کشتی‌سازی.

۲.۴. فعالیت قرارگاهی اقتصادی ارتش چین

ارتش چین در دوره معاصر رکورد بیشترین میزان فعالیت اقتصادی را دارد. چند دهه حضور ارتش در بخش‌های اقتصادی چین با هدف کمک به خودکفایی و رشد اقتصادی کشور انجام شد و موفقیت‌های مهمی در پی آورد. در چین نوظهور که با شتاب به سمت توسعه پیش می‌رود. ارتش چین در دهه ۹۰ مالک و مدیر بیش از ۱۰ هزار مؤسسه اقتصادی و پیمانکار اصلی دولت بود. فعالیت‌های اقتصادی ارتش چین از دهه ۸۰ میلادی اوج گرفت و نیروهای نظامی در بخش‌های مهم برای اقتصاد از جمله صادرات محصولات چینی، جذب گردشگر، جذب سرمایه و سرمایه‌گذاری مشترک موفقیت‌های چشمگیری به دست آوردند.

۳.۴. فعالیت قرارگاهی اقتصادی ارتش هند

سازمان جاده‌های مرزی در سال ۱۹۶۰ برای توسعه زیرساخت‌های مناطق مرزی و نواحی دور از دسترس، به‌خصوص در ایالت‌های شمال شرق هند، بنیاد نهاده شد. مدیریت این سازمان را یک نظامی برجسته بر عهده دارد. راه‌اندازی و تعمیرات بیش از ۱۲ کیلومتر پل و ۳۲۰۰۰ کیلومتر از جاده‌های هند در اختیار این سازمان است. بی.آر.او. در کشورهای همسایه نیز فعالیت‌های عمرانی انجام می‌دهد و تاکنون در افغانستان، بوتان، میانمار و سری‌لانکا پروژه‌هایی را برعهده گرفته است.

۴.۴. فعالیت قرارگاهی اقتصادی ارتش ترکیه

ارتش کشور ترکیه بیش از ۶۰ سال است که فعالیت اقتصادی انجام می‌دهد و نقشی مؤثر در روند بهبود وضعیت مالی و رشد اقتصادی کشور ترکیه داشته است. ارتش ترکیه حدود ۸۰ شرکت دارد که زیرمجموعه «صندوق بازنشستگی نیروهای مسلح» و «بنیاد نیروهای مسلح» ترکیه هستند که به‌صورت یکپارچه و قرارگاهی به خدمات پیمانکاری برای دولت و امور تجاری عمده می‌پردازند. بیشتر در حوزه ساختمان‌سازی، راه‌سازی، صنایع دفاعی، خدمات رفاهی و تأمین تجهیزات امنیتی، صندوق بازنشستگی نیروهای مسلح ترکیه که اوپاک نامیده می‌شود، از طریق سرمایه‌گذاری مشترک

با شرکت رنو فرانسه و تأسیس شرکت اویاک- رنو بزرگترین خودروساز ترکیه است. همچنین علاوه بر آن یکی از بزرگترین گروه‌های صنعتی ترکیه محسوب می‌شود.

۴.۵. آثار پیوند قدرت قوه مجریه (EP) و قدرت نظامی (MP)

همان‌طور که اشاره شد قدرت قوه مجریه (EP) از درون خود قدرت زایش جهشی و پرشی ندارد و از سویی بدون تعریف ساختارمند با قدرت بیرونی نظیر قدرت دفاع (MP) نیز امکان دریافت انرژی ندارد. البته به صورت غیرساختارمند و محدود این ارتباط ممکن است که تغییرات محسوس در قدرت ایجاد نمی‌کند. در وضع فعلی گزاره‌های زیر وجود دارد:

$$MP > EP \text{ یا } EP < MP \quad (۱)$$

نامعادله فوق یعنی در مصادیق مشخص قدرت دفاعی^۱ بزرگتر از قدرت قوه مجریه است و قدرت قوه مجریه کمتر از قدرت دفاعی است.

$$EP + MP > EP \quad (۲) \text{ (غیرساختارمند)}^۲$$

چنانچه قدرت قوه مجریه به صورت موردی و غیرساختارمند از قدرت نظامی بهره‌گیری نماید. حتماً از قدرت فعلی قوه مجریه بیشتر است ولی قدرت پرشی و جهشی ایجاد نمی‌کند. اما اگر نظریه مربوط به این مقاله به صورت نظام‌مند در دو بخش قدرت EP و MP صورت گیرد وضعیت جدید در معادله زیر به وجود می‌آید:

$$EP + MP = {}^۲P_N > EP \quad (۳) \text{ (ساختارمند)}^۴$$

در این صورت قدرت جدیدی (PN) ایجاد می‌شود که غیرقابل مقایسه و بسیار بزرگتر از قدرت فعلی قوه مجریه خواهد بود و قدرت را به صورت نمایی و جهشی توسعه می‌دهد و عملاً راه میان‌بر و خلاقانه تولید قدرت جدید ایجاد و بهره‌گیری از ظرفیت‌های موجود صورت می‌گیرد به شرطی که ساختارمندی به صورت فنی و دقیق تعریف شود. لذا با تحقیق این نظریه یک جهش نسلی، هوشی، رفتاری، مدیریتی و کارکردی و به نوعی ژنتیکی در قدرت جدید (PN) حاصل می‌شود.

۱. منظور از قدرت، یعنی توان زایش انرژی نسبت به ظرفیت می‌باشد.

۵. بررسی یافته‌های میدانی نظریه، بر اساس فرامین مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)

یکی از خروجی‌های قوه مجریه، اقتصاد است که مقام معظم رهبری بیش از ۱۹ سال است با اعلام عنوان اقتصادی سال از موضوع و اهمیت اقتصاد دفاع و حمایت می‌نمایند. ایشان می‌فرمایند: «اگر ما در کشورمان چهار پنج نقطه ضعف مهم داشته باشیم، در رأس همه این‌ها، مسئله اقتصاد کشور است. اقتصاد کشور انصافاً یکی از نقاط ضعف ما است (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۴۰۲/۰۱/۱۵).

یکی از خروجی‌های دیگر در نظام حکمرانی ایران این است که بخش دفاع توانسته بازدارندگی امنیت در منطقه پرآشوب غرب آسیا ایجاد کند. مقام معظم رهبری می‌فرمایند: «اقتصاد هم [یعنی قوه مجریه] مثل دفاع بایستی بازدارندگی ایجاد کند» (بیانات مقام معظم رهبری، ۹۸/۱/۱).

یعنی قوه مجریه بایستی بگردد بیند قدرت دفاع با چه سازوکارهایی به این توان دست یافته است؟ تا الگوگیری کند و این یعنی ضرورت پیوند ساختاری بین دو قوه و دو قدرت.

۶. نتیجه‌گیری و پیشنهاد

موارد زیر به‌عنوان جمع‌بندی نظریه ارائه می‌گردد.

۱. تولید نظریه پیوند سیستم‌ها در حوزه کلان سازمانی، مدیریتی، حکمرانی و ملک‌داری؛
۲. حل علمی و عملی چالش‌های بخش کشوری با خلق انرژی جدید و قدرت جدید؛
۳. ایجاد تحرک و قدرت جهشی و پرشی در حوزه‌های زمین‌گیر شده کشوری (خروج از بن‌بست)؛
۴. پیشرفت جهشی و پرشی جمهوری اسلامی ایران در گام دوم انقلاب اسلامی؛
۵. امکان تبدیل بخش کشوری ج.ا.ایران به قدرت منطقه‌ای و فرا منطقه‌ای؛
۶. ایجاد نگاه مثبت در مردم به کارآمدی جمهوری اسلامی ایران در حل معضلات و مشکلات اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، مشابه کارآمدی بخش دفاع؛
۷. کم‌هزینه‌تر شدن نظام در مقابله با چالش‌ها و تهدیدات؛
۸. ایجاد آثار عمیق، گسترده و متنوع در مدیریت نظام و سایر قوا؛
۹. عبور از بحران‌ها و چالش‌ها با هزینه کم.

فهرست منابع

الف. منابع فارسی

- طرح‌نامه نظریه‌پردازی دفاع موتور محرک شود (DMK): ۱۰۰/۹۸۱۱ - ۱۳۹۸/۹/۴.
- روش ون. دی. ون برای دستیابی به نظریه، دانشگاه عالی دفاعی ملی، ۱۳۹۸.
- مقدمه‌ای بر سیستم‌های پیچیده، اثر محمدرضا شعبانعلی.
- نظریه‌پردازی انقلاب‌ها، نویسنده جان فورن، ۱۹۵۵، مترجم فرهنگ ارشاد.
- نظریه‌پردازان مدیریت نوین، درس‌هایی از بهترین کتاب‌ها درباره مدیریت، کریس لوئر، ترجمه: مسعود کرباسیان، محمود خردبخش، ۱۳۹۷.
- نظریه‌های سازمان و مدیریت شرح، نقد، اندازه‌گیری و دلالت‌ها برای مدیران، جفری ای مایلز، حسن دانایی‌فرد.
- نظریه‌پردازی، مبانی و روش‌شناسی، ناشر سازمان سمت ۱۳۸۹، حسن دانایی‌فرد.
- بیانات امام خامنه‌ای در حرم رضوی ۱۳۹۸/۰۱/۰۱.
- بیانات امام خامنه‌ای در جمع تولیدکنندگان و کارآفرینان و فعالان اقتصادی ۱۳۹۸/۸/۲۸.
- بیانات امام خامنه‌ای با مسئولین ۱۴۰۲/۰۱/۱۵.
- قانون اساسی، اصل ۱۴۷: استفاده دولت از نیروهای مسلح در صلح.
- قرآن مجید، سوره انفال، آیه ۶۰.
- جزوه دانشگاهی شناخت تجزیه و تحلیل محیط ملی، بین‌المللی، اصغر صالح، ۱۳۹۷.
- جزوه دانشگاهی مدیریت راهبردی نظامی نیروهای مسلح، اصغر صالح، ۱۳۹۷.
- تحول و اقتدار اقتصادی با مدیریت قرارگاهی، اصغر صالح، ۱۴۰۲.
- راهبردهای موفقیت طرح‌ریزی راهبردی، برنامه‌ریزی، تأمین منابع در بخش دفاع، اصغر صالح، ۱۴۰۲.
- مدیریت استراتژیک نظام، حوزه‌ها، سازمان‌ها و بنگاه‌های ج.ا.ایران، اصغر صالح، ۱۳۹۳.
- نظریه تندتر از عقربه‌ها حرکت کن، به روایت نوید نجات‌بخش به کوشش بهزاد دانشگر.
- مدیریت نظامی در تحریمات اقتصادی و نظامی، مصطفی رادسر، شیرزاد علی‌پور، ۱۳۹۳.
- اتاق جنگ در خزانه‌داری آمریکا، خوان زارانه، ترجمه مریم اصغری‌پور.
- نظام خلق و مدیریت ایده‌ها و نظریات تحول‌گرا، دکتر مهدی کیامهر، دانشگاه عالی دفاع ملی، ۱۴۰۰.

ب. منابع انگلیسی

- Emery, T.G. (2012). Some characteristics of military leadership. *Australian Journal of Psychology*, 9(2), 130-134.
- Arti Eiciai intelligence: A Modern Approach Rasel Nurovig
- Global Firepower (2020): Iran Military Strength(2020). Available (1398/11/11) Online at: [https:// www.globslfirepower.com/country_military_strength_detail.asp?country_id=iran](https://www.globslfirepower.com/country_military_strength_detail.asp?country_id=iran)
- Global Firepower (2020): 2020 Military strength Ranking. Available (1398/11/11) Online at: [https:// www.globslfirepower.com/countries_listing.asp](https://www.globslfirepower.com/countries_listing.asp)
- Public Diplomacy, Phillip M. Taylor, 2008 (<http://Radiofarda.com>) (foreignploicy, (2014)
- Bishop Susan "the Strategic Power of Saying No" *Harrard Business Review* 1999
- Robert N. Anthony, Can Non - Profit Organizations Be Well Managed, Diana Borst and
- Patrick J. Montana; *Managing the Non - profit Organization*, pp. 710 -
- Thomas V. Bonoma, *The Marketing Edge: Making Strategies Work*, New York: The free press, 1985, pp. 1214 - .
- Glenn Bosemann and Arvind Phatak; *Strategic Management: Text and Cases*, 2nd Ed; John Willey- Sons, New York, 1989, 1416 - .
- Beyza Oba Furman, *Strategic Management in Non - profit Organization: A conceptual Framework* I.U.B.A.F. Quarterly, vol. 16, No. 1, Istanbul, 1987, pp. 44- 45.
- As an example of such studies see: Richard Robinson Jr., *The Importance of outsiders in small firm strategic planning*, *Academy of Management Journal*, no. 1, March 1982

